

SLOVENSKÁ KOMISIA CHEMICKEJ OLYMPIÁDY

CHEMICKÁ OLYMPIÁDA

61. ročník, školský rok 2024/2025

Kategória D

Okresné kolo

**RIEŠENIE A HODNOTENIE TEORETICKÝCH
A PRAKTICKÝCH ÚLOH**

RIEŠENIE A HODNOTENIE TEORETICKÝCH ÚLOH

Chemická olympiáda – kategória D – 61. ročník – šk. rok 2024/2025

Okresné kolo

Adriána Cisková, Jela Nociarová

Maximálne 60 bodov Doba riešenia: 70 minút

Riešenie úlohy 1 Chemik Samo opäť experimentuje

(20 b)

- a) 2 b **A:** kyselina sírová, H_2SO_4
2 b **B:** hydrogensíran sodný, NaHSO_4
2 b **C:** voda, H_2O
2 b **D:** síran sodný, Na_2SO_4
2 b **E:** dekahydrát síranu sodného, $\text{Na}_2\text{SO}_4 \cdot 10\text{H}_2\text{O}$

- b) 4 b a) červené
b) modré
c) zelené
d) zelené

V úlohe c) a d) uznať aj odpoveď „žltozelené“, prípadne „sfarbenie sa nezmení“.

- c) 2 b 100 g/mol
(namiesto dvoch atómov ^1_1H budú v molekule 2 atómy deutéria, takže molárnu hmotnosť vypočítame ako $M = (98 - 2 \cdot 1 + 2 \cdot 2)$ g/mol)

- d) 1 b piktogram b)
3 b pomôcky: plášť, rukavice, okuliare (alebo štít)

- a) 4 b $2\text{Al} + 6\text{HCl} \rightarrow 2\text{AlCl}_3 + 3\text{H}_2$
 $\text{Mg} + 2\text{HCl} \rightarrow \text{MgCl}_2 + \text{H}_2$
2x1 b za správne reaktanty a produkty,
2x1 b za správne stechiometrické koeficienty.
- b) 1 b oxidovadlo: kyselina chlorovodíková (*uznať aj HCl*)
redukovadlo: hliník (*uznať aj Al*)
- c) Najprv vypočítame látkové množstvo hlinitých a horečnatých katiónov v $0,250 \text{ dm}^3$ roztoku s koncentráciou $c(\text{Al}^{3+}) = 0,136 \text{ mol/dm}^3$, $c(\text{Mg}^{2+}) = 0,006 \text{ mol/dm}^3$:
- 1 b $c = n / V$
 $n = c \cdot V$
 $n(\text{Al}^{3+}) = 0,136 \text{ mol/dm}^3 \cdot 0,250 \text{ dm}^3$
- 1 b $n(\text{Al}^{3+}) = 0,034 \text{ mol}$
 $n(\text{Mg}^{2+}) = 0,006 \text{ mol/dm}^3 \cdot 0,250 \text{ dm}^3$
- 1 b $n(\text{Mg}^{2+}) = 0,0015 \text{ mol}$
Teraz vypočítame hmotnosť hlinitých a horečnatých katiónov v roztoku:
- 1 b $m = n \cdot M$
 $m(\text{Al}^{3+}) = 0,034 \text{ mol} \cdot 27,0 \text{ g/mol}$
- 1 b $m(\text{Al}^{3+}) = 0,918 \text{ g}$
 $m(\text{Mg}^{2+}) = 0,0015 \text{ mol} \cdot 24,3 \text{ g/mol}$
- 1 b $m(\text{Mg}^{2+}) = 0,036 \text{ g}$
- d) 1 b Hmotnosť mince: $0,918 \text{ g} + 0,036 \text{ g} = 0,954 \text{ g}$
Hmotnostný zlomok hliníka:
 $w(\text{Al}) = 0,918 \text{ g} / 0,954 \text{ g}$
- 1 b $w(\text{Al}) = 0,962$
Hmotnostný zlomok horčíka:
 $w(\text{Mg}) = 0,036 \text{ g} / 0,954 \text{ g}$
- 1 b $w(\text{Mg}) = 0,038$
- f) 2 b napr. zlato, striebro, meď
(uznať aj iné ušľachtilé kovy, ale nie ortuť)

Riešenie úlohy 3 Rozklad peroxidu vodíka**(24 b)**

- a) 2 b oxid manganičitý, MnO_2
b) 1 b katalyzátor / katalytickú (funkciu)
c) 2 b $2\text{H}_2\text{O}_2 \rightarrow 2\text{H}_2\text{O} + \text{O}_2$
d) 4 b
  - viac
  - rovnaký
  - rovnaký
  - väčší
e) Najprv vypočítame hmotnosť roztoku peroxidu vodíka s použitím hustoty:

1 b $\rho = m(\text{roztok}) / V(\text{roztok})$
 $m(\text{roztok}) = V(\text{roztok}) \cdot \rho$
 $m(\text{roztok}) = 90 \text{ cm}^3 \cdot 1,05 \text{ g/cm}^3$
1 b $m(\text{roztok}) = 94,5 \text{ g}$

Potom vypočítame hmotnosť peroxidu vodíka, rozpusteného v tomto roztoku:

1 b $w(\text{H}_2\text{O}_2) = m(\text{H}_2\text{O}_2) / m(\text{roztok})$
 $m(\text{H}_2\text{O}_2) = w(\text{H}_2\text{O}_2) \cdot m(\text{roztok})$
 $m(\text{H}_2\text{O}_2) = 0,09 \cdot 94,5 \text{ g}$
1,5 b $m(\text{H}_2\text{O}_2) = 8,50 \text{ g}$

Teraz vypočítame látkové množstvo peroxidu vodíka, ale najprv potrebujeme poznať jeho molárnu hmotnosť:

1 b $M(\text{H}_2\text{O}_2) = 2 \cdot M(\text{H}) + 2 \cdot M(\text{O})$
1 b $M(\text{H}_2\text{O}_2) = 34 \text{ g/mol}$

1 b $n = m / M$
 $n = 8,50 \text{ g} / 34 \text{ g/mol}$
 $n = 8,50 \text{ g} / 34 \text{ g/mol}$

1,5 b $n = 0,25 \text{ mol}$

- f) 1 b 1 mol plynu má (pri norm. podmienkach) objem $22,4 \text{ dm}^3$.
1,5 b 0,125 mol kyslíka bude mať preto objem $0,125 \cdot 22,4 = 2,8 \text{ dm}^3$ (litrov)
g) Počiatočný objem zmesi: $150 \text{ ml} = 0,15 \text{ dm}^3$

Výsledný objem zmesi približne vypočítame ako počiatkový objem zmesi ($0,15 \text{ dm}^3$)

1 b a objem zachyteného kyslíka ($40 \% \text{ z } 2,8 \text{ dm}^3 = 1,12 \text{ dm}^3$),

1 b teda spolu $1,27 \text{ dm}^3$.

Zvýšenie objemu: $1,27 \text{ dm}^3 : 0,15 \text{ dm}^3 \doteq 8,5$

1,5 b Objem sa zvýši približne 8,5x.

V prípade nesprávnej odpovede v úlohe f) ale správneho výpočtu v úlohe g), prideliť za úlohu g) plný počet bodov. V prípade odpovede 7,5x (bez započítania objemu zmesi pred reakciou) udeliť 2 b.

Pri hodnotení rovníc chemických reakcií udelíme 1 b za správne reaktanty a produkty, 1 b za správne stechiometrické koeficienty. Pri všetkých úlohách pridelíme plný počet bodov aj v prípade uvedenia iných správnych odpovedí, resp. iného správneho spôsobu výpočtu.

KONIEC TEORETICKEJ ČASTI

RIEŠENIE A HODNOTENIE PRAKTICKÝCH ÚLOH

Chemická olympiáda – kategória D – 61. ročník – školský rok 2024/2025

Okresné kolo

Jana Chrappová

Maximálne 40 bodov
Doba riešenia: 70 minút

Úloha: Príprava a vlastnosti $MnO_2 \cdot xH_2O$ (40 b)

Pracovný postup: (20 b)

Každému súťažiacemu za realizáciu pokusu udeliť 20 bodov. Z tejto sumy strhnúť body v prípadoch:

- ak súťažiaci pri príprave $MnO_2 \cdot xH_2O$ nedodrží pracovný postup:
  - nepridá H_2O_2 v dvoch dávkach, ale pridá ho naraz - strhnúť 1 b
  - nezisťuje pH pomocou sklenej tyčinky - strhnúť 1 b
- ak si súťažiaci nevie sám správne vystrihnúť filtračný papier a vystrihnutý papier nevie poskladať tak, aby mohol spraviť filtráciu cez skladaný filter strhnúť 2 b – súťažiacemu možno poskytnúť skladaný filter, ale so stratou 2 body
- za nesprávne zostavenie filtračnej aparatury (ak sa stopka lievika nedotýka steny kadičky), nesprávnu filtráciu (napr. naleje zmes mimo filtračného papiera) alebo chyby v postupe (napr. sa nesnaží preniesť z kadičky na filtračný papier celý zmes) strhnúť max. 2 b
- ak pri zliatí roztoku súťažiaci vyleje s kvapalinou aj veľkú časť zrazeniny - strhnúť 1 b
- ak súťažiaci odovzdá zle prefiltrovaný produkt (na hodinovom skle produkt stojí v matečnom lúhu) – strhnúť 1 b
- ak súťažiaci nestihne spraviť reakciu v skúmavke **1** (vrátane skúšky s tlejúcou špajdľou) - strhnúť 1 b
- ak súťažiaci nestihne spraviť reakciu v skúmavke **2** - strhnúť 1 b
- ak súťažiaci nestihne umyť a odložiť pomôcky - strhnúť 1 b

Výsledky: (4 b)

Zistená hodnota pH:

1 b $pH = 8$

Uznať akúkoľvek hodnotu pH väčšiu ako 7.

Opis zmien v skúmavke 1:

- a) **1 b** *Uvoľňovanie plynnej látky.*
Uznať aj vznik bubliniek, príp. iný opis vzniku plynnej látky.
- b) **1 b** *Špajdľa začala horieť.*

Opis zmeny v skúmavke 2:

- 1 b** *Vznikne bezfarebný roztok / hnedá zrazenina sa rozpustí. Uvoľňujú sa bublinky plynnej látky.*
Za vznik roztoku + odfarbenie 0,5 b, za uvoľňovanie bubliniek 0,5 b.

Otázky: **(16 b)**

- 1. 2 b** a) $2\text{KMnO}_4 + 3\text{H}_2\text{O}_2 \rightarrow 2\text{MnO}_2 + 2\text{H}_2\text{O} + 3\text{O}_2 + 2\text{KOH}$
Za každý správny koeficient v rovnici 0,5 b
- 0,5 b** b) *manganistan draselný*
- 0,5 b** c) *oxid manganičitý*
- 1 b** d) *redukovadlo*
Pri atóme mangánu sa znižuje oxidačné číslo (redukuje sa).
Za každú správnu odpoveď udeliť po 0,5 b.
- 1 b** e) *hydroxid draselný*
Uznať len správny chemický názov (nie vzorec).
- 2. 1 b** *Rýchlejšia je filtrácia cez skladaný filter.* 0,5 b
Zmes sa filtruje cez väčšiu plochu ako pri filtrácii cez jednoduchý filter.
0,5 b
- 3. 2 b** a) $2\text{H}_2\text{O}_2 \rightarrow 2\text{H}_2\text{O} + \text{O}_2$
Za správne vzorce produktov reakcie 1 b, za správne koeficienty v rovnici 1 b. Ak je v produktoch namiesto O_2 uvedené O za reakciu udeliť len 0,5 b.

- 1 b**   *b) kyslík, O₂*
za správny názov 0,5 b, za správny vzorec 0,5 b
- 1 b**   *c) katalyzátor, zahriatie*
za každý spôsob udeliť 0,5 b
- 4. 3 b**   *MnO₂ + H₂O₂ + H₂SO₄ → MnSO₄ + 2H₂O + O₂*
Za správne vzorce reaktantov udeliť 1,5 b; za správny vzorec produktu **A** udeliť 0,5 b; za správny vzorec produktu **B** udeliť 0,5 b; za správne koeficienty 0,5 b.
- 5. 3 b**   *Mn: IV → II*
O: -II → 0
Za správne určené atómy po 0,5 b; za každé správne oxidačné číslo po 0,5 b

---

Autori: RNDr. Jana Chrappová, PhD. (vedúca autorského kolektívu),

Mgr. Jela Nociarová, PhD., Bc. Adriana Cisková

Recenzenti: RNDr. Marika Blaškovičová, Mgr. Ladislav Blaško

Redakčná úprava: RNDr. Jana Chrappová, PhD.

Slovenská komisia chemickej olympiády

Vydal: NIVaM – Národný inštitút vzdelávania a mládeže, Bratislava 2025